

Магістр 1 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ

Анотація. Обґрунтовано необхідність підвищення рівня капіталізації банків України, запропоновано можливі джерела підвищення рівня капіталізації банківської системи України. Розглянуто позитивні та негативні аспекти використання цих джерел.

Аннотация. Обоснована необходимость повышения уровня капитализации банков Украины, предложены возможные источники повышения уровня капитализации банковской системы Украины. Рассмотрены позитивные и негативные аспекты применения этих источников.

Annotation. The necessity to increase the level of capitalization of banks in Ukraine was substantiated, the possible sources of increase of a level of capitalization of the banking system of Ukraine were offered. The positive and negative aspects of the use of these sources were considered.

Ключові слова: власний капітал банку, капіталізація, прибуток, джерела підвищення рівня капіталізації банків, субординований капітал, гібридні інструменти.

Капітал банку при виникненні форс-мажорних обставин або несприятливих умов стає буфером, поглинаючи збитки від діяльності банку, і, тим самим, захищає інтереси вкладників та кредиторів банку. Така роль власного капіталу обумовлює необхідність досягнення достатнього рівня капіталізації банку.

В умовах постійного розвитку банківської системи України та посилення напливу іноземного капіталу, зростаючої конкуренції на банківському ринку питання досягнення достатнього рівня капіталізації банківської системи стає надзвичайно актуальним.

Проблемі досягнення українськими банками достатнього рівня капіталізації присвячені роботи багатьох вітчизняних науковців, зокрема таких, як: В. Гайдай, О. Діденко, Я. Олійник, В. Фурсова та ін. [1 – 4].

Метою статті є огляд існуючих джерел підвищення рівня капіталізації банківської системи України та оцінка їх сильних та слабких сторін.

Необхідність підвищення рівня капіталізації банків зумовлена рядом причин, серед яких [1, с. 133]:

підвищення надійності та стабільності банку, особливо в умовах зниження довіри населення до банківської системи внаслідок світової фінансової кризи останніх років;

підвищення ресурсного потенціалу банку;

збільшення асортименту послуг, які може надавати банк;

виконання вимог Національного банку України;

можливість конкурувати із банками з іноземним капіталом;

прагнення банків отримувати стабільні прибутки.

Економічна сутність капіталізації пов'язана з головною сутністю капіталу як вартості, що забезпечує формування додаткової вартості.

Науковці виокремлюють три види джерел підвищення рівня капіталізації: внутрішні, зовнішні та джерела непрямого впливу. До внутрішніх джерел підвищення капіталізації банків науковці відносять: використання прибутку, використання дивідендів, направлених на збільшення капіталу банку та зниження частки високоризикованих активів [1, с. 135].

До зовнішніх джерел підвищення капіталізації банку вони відносять: емісію та продаж акцій, продаж активів, залучення коштів на умовах субординованого боргу, використання капітальних боргових зобов'язань, а також залучення коштів на фінансових ринках.

Слід зупинитися детальніше на збільшенні рівня капіталізації за допомогою залучення субординованого боргу та використанні гібридних боргових інструментів.

Субординований борг – це звичайні незабезпечені боргові капітальні інструменти (складові елементи капіталу), які відповідно до договору не можуть бути взяті з банку раніше ніж через п'ять років, а в разі банкрутства чи ліквідації повертаються інвесторам після погашення претензій усіх інших кредиторів. Як передбачено Базельською угодою про міжнародні стандарти капіталу, випуск таких паперів банки можуть використовувати для збільшення регулятивного капіталу, адже зазначені зобов'язання мають характер субординованих (тобто підпорядкованих), або зобов'язань другої черги. Це означає, що в разі ліквідації банку сукупні зобов'язання мають погашатися після розрахунків із вкладниками і кредиторами, але перед розрахунками з акціонерами [2, с. 194].

Залучення коштів на умовах субординованого боргу вигідніше із кількох причин, серед яких: порівняно із емісією акцій залучення коштів на умовах субординованого боргу дешевше, проценти субординованим боргом сплачуються за рахунок збільшення валових витрат, що зменшує суму прибутку, і відповідно суму податків, боргові зобов'язання не надають їх власникам права на управління банком, вони не можуть бути повернені інвестору раніше ніж через п'ять років, не можуть бути погашеними за ініціативи інвестора, можуть вільно брати участь у покритті збитків, дозволяють відстрочити сплату процентів. Позитивними моментами також є те, що існує можливість

капіталу. Але субординований борг може бути недоступним для багатьох банків, адже інвестори погодяться на такі умови тільки тих банків, що користуються їх довірою. З невеликими банками через високі ризики інвестори працюють неохоче [3, с. 194].

Використання інструментів гібридного капіталу є ще одним джерелом підвищення капіталізації банків. Серед гібридних (борг / капітал) капітальних інструментів є такі, яким властиві ознаки й акціонерного капіталу, і боргу. Ці інструменти в різних країнах мають певні відмінності. Норми чинного українського законодавства не містять чіткого переліку видів гібридних капітальних інструментів, проте визначають критерії, яким вони мають відповідати. Зауважимо, що ці критерії практично узгоджуються із Базельською угодою про капітал.

Популярність цих фінансових інструментів пояснюється такими причинами: відносна простота і оперативність їх емісії; можливість враховувати даний вид інструментів як у капіталі, так у зобов'язаннях банку; переваги в оподаткуванні – можливість зменшити дохід банку, який підлягає оподаткуванню, на розмір коштів, спрямованих в інструменти гібридного капіталу; врахування в капіталі таких інструментів не розмиває частку існуючих власників, випуск інструментів гібридного капіталу не вимагає грошових вливань з боку акціонерів та зменшує зважену вартість капіталу банку, що означає можливість забезпечити вищу прибутковість на акціонерний капітал [4, с. 216].

Для підвищення якості гібридних інструментів Базельський комітет установив ряд умов. Так, загальна емісія інструментів гібридного капіталу 1-го рівня, крім звичайних акцій, не повинна перевищувати 15 % від консолідованого банківського капіталу 1-го рівня. Що стосується капіталу 2-го рівня, то частка коштів, залучених до капіталу з використанням інструментів капіталу верхнього 2-го рівня (Upper Tier 2), може бути не більше частки капіталу нижнього 2-го рівня (Lower Tier 2), тобто довгострокового субординованого боргу [4, с. 217].

Таким чином, було розглянуто можливість підвищення капіталізації банків за допомогою залучення субординованого боргу чи інструментів гібридного капіталу.

Варто пам'ятати, що у випадку фінансової кризи використання більшості з цих джерел може не дати бажаного результату. Основним чинником досягнення достатнього рівня капіталізації є постійна увага керівництва до ефективної діяльності банку. Окрім того, в сучасних умовах банкам необхідно приділити увагу такому напрямку підвищення рівня капіталізації, як використання інструментів гібридного капіталу. Для залучення коштів за допомогою гібридних інструментів банкам потрібно формувати імідж надійних посередників, а, відповідно, більш певно стежити за ефективністю своєї діяльності – це дозволить їм залучати кошти від нових інвесторів.

Наук. керівн. Жуков В. В.

Література: 1. Діденко О. М. Проблеми капіталізації банківської системи України / Діденко О. М. // Економічний простір. – 2011. – № 53. – С. 132–137. 2. Гайдай В. Особливості визначення достатності капіталу банків / В. Гайдай // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 46–48. 3. Олійник Я. О. Субординований борг як зовнішнє джерело формування ресурсної бази банку / Олійник Я. О. // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 2. – С. 194–197. 4. Фурсова В. А. Можливості збільшення власного капіталу комерційного банку за рахунок інструментів гібридного капіталу / Фурсова В. А., Давиденко А. І. // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 36. – С. 212–217.